

ЗМІСТ

Кримінальна справа № 5 — книга життя і смерті Василя Стуса.....	6
Том 1.....	10
Том 2.....	179
Том 3.....	337
Том 4.....	433
Том 5.....	444
Том 6.....	489
Серце, самогубство чи вбивство? Як загинув Василь Стус.....	617
Свідок уходу. Останні дні Василя Стуса.....	634
Стус і Нобель. Демістифікація міфу.....	642
Чи вбивав адвокат Медведчук поета Стуса?.....	656
З таборового зошита. Останній відомий текст Василя Стуса.....	668
Запис 1.....	668
Запис 2.....	670
Запис 3.....	671
Запис 4.....	673
Запис 5.....	674
Запис 6.....	675
Запис 7.....	677
Запис 8.....	679
Запис 9—10.....	681
Запис 11.....	682
Запис 12.....	684

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

КРИМІНАЛЬНА СПРАВА № 5 — КНИГА ЖИТТЯ І СМЕРТІ ВАСИЛЯ СТУСА

19 листопада 1989 року Києвом пройшла незвична траурна процесія. Люди, а їх було дуже багато — тисячі і тисячі, несли на руках три домовини, вкриті «червоною китайкою», — так колись ховали козаків. А в руках у демонстрантів були синьо-жовті прапори — заборонені тоді «націоналістичні» стяги. Але КГБ того дня нікого за це не покарав. Спадкоємці «залізного Фелікса» мовчки спостерігали з вікон за цим дійством з вікон кабінетів сірої будівлі по вул. Володимирській, 33.

У не такі й далекі часи ця сама потворна будівля мала інше призначення й іншу поштову адресу. За первісним задумом за адресою вул. Короленка, 33 мав бути «Дом Союзов». Спершу там навіть була вивіска «Палац Праці». Утім, після перенесення столиці Радянської України з Харкова тут розмістився комуністичний ЦК, а потім і НКВД.

І потім, незважаючи на зміну аббревіатур — НКВД-МГБ-КГБ — там працював орган російської окупації й панування Кремля над Україною. Хай не вводить в оману слово Української РСР в його повній назві. Усі ключові рішення ухвалювались у Москві. Місцевим же залишалась опція — виконати план і перевиконати його. За це давали нагороди, звання, платили непогані гроші. Зрада свого народу завжди оплачувалась щедро.

У Вільнюсі на стінах КГБ написані імена людей, які отримали вироки або були розстріляні «заплечных дел мастерами». У Києві ніщо не нагадує про моторошне минуле будинку. Хоча саме тут отримали свої вироки тисячі найдостойніших. І один з них — Василь Стус.

Якраз у 1989-му я вперше почув це ім'я. Роком раніше закінчив школу і, ясна річ, на уроках української літератури годі було щось почути про поета, книжки якого виходили на Заході, за залізною

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

завісою, шанс потрапити за яку видавався тоді майже нульовим. Спершу була листівка, видана Українською Гельсінською спілкою — політичною організацією вчорашніх політзеків, частина з яких були товаришами і однодумцями Стуса.

Потім були численні замітки у невідцензурній пресі про трьох українців — Василя Стуса, Юрія Литвина та Олексу Тихого, яких повернули з Уралу на рідну землю. Історію перепоховання зафіксовано на кіноплівці. Варто подивитись документальну стрічку режисера Станіслава Чернілевського «Просвітлої дороги свічка чорна», вона є на youtube.

Усе, що було потім, — це вже наші часи. Численні видання поезії Василя Стуса, визнання феноменального доробку літературознавством, вулиці його імені і водночас карколомна політична кар'єра, аж до глави адміністрації президента і «кума Путіна», одного з тих, хто розпинав поета, — призначеного державою адвоката Медведчука.

Прощання з поетом Стусом біля пам'ятника поетові Шевченку

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

Ця книжка містить документальні матеріали з архіву колишнього КГБ, які внаслідок ухвалення пакету зніщених українським інститутом національної пам'яті декомунізаційних законів доступні для всіх, хто хоче знати про минуле все. І тисячі українців та іноземців уже скористались можливістю краще зрозуміти історію власних родин і історію всієї країни.

Кримінальна справа Василя Семеновича Стуса — це хроніка боротьби злочинної комуністичної системи з людиною, повної болю та гідності. Ми бачимо громадянина, правозахисника, творчу особистість, який чудово розуміє наслідки своєї «негнучкості» перед каральною машиною. І тим не менше він іде до кінця.

Жодна газета у Радянській Україні тоді не писала про арешт, слідство і суд. І тому безцінними свідченнями з залу суду виступають аркуші зі справи, де Михайлина Коцюбинська та Світлана Кириченко — товаришки Василя Стуса — говорять про нього як про людину кришталевого сумління.

Потрапивши за ґрати у травні 1980 року, поет більше не побачив волі. Слідчий ізолятор київського КГБ, етап і зона особливого режиму в селі Кучино на Уралі — таким був його шлях на Голгофу. Обставини його смерті дотепер не з'ясовані — чи це було вбивство, чи зупинка серця, чи навіть самогубство (є й така версія). Разом зі Стусом у таборі загинула і його остання рукописна поетична збірка «Птах душі» в звичайному учнівському зошиті у блакитній обкладинці. Їй також не вдалося вилетіти через в'язничні ґрати.

Ця книжка зробить нас сильнішими. Бо опір злу — це щоденна потреба людини.

*Вахтанг Кіпіані,
головний редактор сайту «Історична правда»*

«Історична правда» і видавництво «Віват» дякують голові Галузевого державного архіву СБУ Андрієві Когуту та колишньому заступнику ГДА СБУ Володимирі Бірчаку за допомогу та консультації, а також сину поета Дмитрові Стусу за право републікувати останній відомий нам текст Василя Стуса «З таборового зошита».

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Розсекречено 05.07.2011 р. 24/35/4—301
Слідчий відділ
Комітету Державної безпеки УРСР

Кримінальна справа

УГОЛОВНОЕ ДЕЛО № 5

По обвинению
(дописано від руки: По звинуваченню)

СТУСА Василя Семеновича в скоєнні злочину,
передбаченого ст. 62. ч. 2 КК УРСР та ст. 70 ч. 2 КК РРФСР

Начато «13» травня 1980 г.
Окончено «10» вересня 1980 г.

В шести томах

[Купити книгу на сайте kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

ТОМ I

ПОСТАНОВА

про порушення кримінальної справи і прийняття її до свого переведення
м. Київ "13" травня 1980 року

Старший слідчий слідчого відділу КДБ УРСР майор Селюк, розглянувши матеріали відносно Стуса Василя Семеновича, 1938 року народження, уродженця села Рахнівка Гайсинського району Вінницької області, українця, громадянина СРСР, безпартійного, з вищою освітою, судимого 7 вересня 1972 року Київським обласним судом за ст. 62 ч. 1 КК УРСР на 5 років позбавлення волі та 3 роки заслання, працюючого робітником Київського взуттєвого об'єднання «Спорт» і проживаючого в м. Києві, вул. Чорнобильська, 13а, кв. 94,

ВСТАНОВИВ:

Стус, будучи судимим 7 вересня 1972 року за проведення антирадянської агітації і пропаганди на 5 років позбавлення волі і 3 роки заслання, не став на шлях виправлення. З березня 1977 року, знаходячись в засланні в с. Матросово Тенькінського району Магаданської області, а з серпня 1979 року мешкаючи в м. Києві, проводив агітацію і пропаганду з метою підриву та ослаблення Радянської влади шляхом систематичного поширення наклепницьких вигадок, що порочать радянський державний і суспільний лад, виготовлення та розповсюдження літератури антирадянського та наклепницького змісту.

Вказаними діями Стус скоїв злочин, передбачений ст. 62 ч. 2 КК УРСР та ст. 70 ч. 2 КК РРФСР.

На підставі наведеного та приймаючи до уваги, що згідно зі ст. 112 КПК УРСР проведення попереднього слідства по таким справам є обов'язковим, керуючись ст.ст. 94 п. 1, 98 та 113 ч. 2 КПК УРСР, —

ВСТАНОВИВ:

1. Порушити кримінальну справу проти Стуса Василя Семеновича за ознаками злочину, передбаченого ст. 62 ч. 2 КК УРСР і ст. 70 ч. 2 КК РРФСР

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

2. Кримінальну справу прийняти до свого переведення і приступити до попереднього слідства.
3. Копію цієї постанови надіслати прокуророві УРСР.

Старший слідчий слідчого відділу КДБ УРСР майор А. В. Селюк

ЗГОДНІ

Заступник Голови Комітету державної безпеки УРСР
генерал-лейтенант С. Н. Муха

Начальник слідчого відділу КДБ УРСР полковник В. П. Туркін

2-вд

УССР
КОМИТЕТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
Украинской ССР

13 мая 1980 г.

№ 5/2—9387

г. Киев

НАЧАЛЬНИКУ СЛЕДСТВЕННОГО ОТДЕЛА

КГБ Украинской ССР полковнику тов. Туркину В. П.

т. Селюк А. В.

Прошу изучить материалы для решения вопроса о возобновлении уголовного дела в отношении Стуса.

Направляем на Ваше рассмотрение материалы в отношении Стуса Василия Семеновича, выделенные из уголовных дел, а также поступившие из других органов:

- выделенные материалы из уголовного дела по обвинению Лукьяненко Л. Г. в соответствии с постановлением от 20 апреля 1978 года;
- выделенные материалы из уголовного дела по обвинению Калиниченко В. В. в соответствии с постановлением от 15 марта 1980 года;
- выделенные материалы из уголовного дела по обвинению Великановой Т. М. в соответствии с выпиской из постановления от 31 марта 1980 года;

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>

- заявление Стуса В. С. в Президиум Верховного Совета СССР от 10 декабря 1976 года и его письмо в Прокуратуру Союза ССР от 10 декабря 1976 года;
- материалы объявления официального предостережения Стусу В. С. в 1975 и 1978 годах органами КГБ по Указу Президиума Верховного Совета СССР от 25 декабря 1975 г. в связи с совершением им действий, противоречащих интересам государственной безопасности СССР;
- заявления граждан Банниковой А. Н., Казакова П. В., Мастраконина П. М., Никифорова Н. К., Радевича Е. В., Русова Е. К., Стефановского Б. Г. о том, что Стус В. С. допускал в их присутствии измышления, порочащие советский государственный и общественный строй.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ КГБ Украинской ССР А. А. Цветков

След отдел КГБ при СМ УССР
13.V.1980 г. Вх. № 549

ПОСТАНОВА

про доручення проведення попереднього слідства по справі
декільком слідчим

місто Київ

14 травня 1980 року

Начальник Слідчого відділу КДБ Української РСР полковник Туркін, розглянувши матеріали кримінальної справи № 5 відносно Стуса Василя Семеновича та приймаючи до уваги, що по цій справі має бути виконано значний обсяг роботи, керуючись ст.ст. 114-І і 119 КПК Української РСР, —

ПОСТАНОВИВ:

Доручити проведення попереднього слідства по кримінальній справі № 5 старшим слідчим Слідчого відділу КДБ УРСР майору Селюку, майору Пастухову та майору Цімоху.

[Купити книгу на сайте kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

Старшим групи призначити старшого слідчого КДБ Української РСР майора Селюка, прийнявшого справу до свого переведення.

Начальник Слідчого відділу КДБ Української РСР
полковник

В. П. Туркін

Постанову оголошено _____

Постанова була пред'явлена підозрюваному Стусу В. С. 15 травня 1980 року. Знайомитись і підписувати її Стус відмовився.

Старший слідчий Слідвідділу КДБ УРСР майор

Селюк

15 травня 1980 року

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

о выделении материалов из уголовного дела

г. Чернигов

20 апреля 1978 г.

Начальник следственной труппы Управления КГБ по Черниговской области капитан Полуниин, рассмотрев материалы уголовного дела № 39 по обвинению Лукьяненко Льва Григорьевича в совершении преступления, предусмотренного ст. 62 ч. 2 УК УССР, —

УСТАНОВИЛ:

Обвиняемый Лукьяненко на протяжении 1976—1977 гг. занимался изготовлением, размножением и распространением враждебных документов, в которых содержатся клеветнические измышления, порочащие советский государственный и общественный строй.

Свою преступную деятельность он прикрывал «защитой прав человека» в составе так называемой «Української Громадської групи сприяння виконанню Хельсінських угод».

12 декабря 1977 года при обыске в квартире Лукьяненко Л. Г. по адресу — г. Чернигов, ул. Рокоссовского, 41-б, кв. 41 был обнаружен и изъят машинописный документ на пяти стандартных листах бумаги, начинающийся со слов: «с. Матросова, 9.11.77 р. Шановний пане Левку! На превелику силу прочитав...» и заканчивающийся словами: «...Ще наш обов'язок перед народом, нащадками. Дай Боже! Василь Стус».

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>

Осмотром документа установлено, что в нем содержатся злостные клеветнические измышления, порочащие советский государственный и общественный строй.

Аналогичный машинописный документ по своему содержанию обнаружен и изъят при обыске 12 декабря 1977 года в квартире Лукьяненко Александра Григорьевича [рідний брат Левка Лук'яненка], проживающего в г. Чернигове, ул. Рокоссовского, 49, кв. 36.

Подлинник этого документа не обнаружен.

Допрошенный по делу в качестве обвиняемого Лукьяненко Лев Григорьевич в отношении данного документа показаний не дал.

На допросе 4 января 1978 года свидетель Лукьяненко Александр Григорьевич в отношении изъятого у него при обыске документа показал, что этот документ в числе других передал ему на хранение его родной брат — Лукьяненко Лев Григорьевич.

По заключению криминалистической экспертизы от 10 февраля 1978 года упомянутые выше два документа отпечатаны в одну закладку на машине «Москва», принадлежавшей обвиняемому Лукьяненко Льву Григорьевичу, которая обнаружена и изъята у него 12 декабря 1977 года.

Тогда же 12 декабря 1977 года у Лукьяненко Л. Г. изъяты:

1. Пять листов машинописного текста, начинающегося со слов: «Василь Стус. У темінь сну занурюється шлях...» и заканчивающегося словами: «...безбережжя голубиний гуд».

Текст идейно-вредного содержания.

2. Рукописный текст на одном листе бумаги, начинающийся со слов: «Василь Стус у темінь...» и заканчивающийся словами: «...безбережжя голубиний гуд».

Документ идейно-вредного содержания.

3. Почтовый конверт на имя Лукьяненко Льва Григорьевича, отправителем которого значится Стус, с письмом на одном листе бумаги, датированным 17 июня 1977 года.

Письмо идейно-невыдержанного содержания.

12 декабря 1977 года при обыске у брата Лукьяненко — Лукьяненко Александра Григорьевича также изъят машинописный документ на двух листах, начинающийся словами: «с. Матросова, 31.10.77 р.» и заканчивающийся: «Василь Стус».

Документ по своему содержанию идейно-вредный.

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>

10 февраля 1978 года был произведен обыск у Стуса Василя Семеновича, проживающего по адресу: Магаданская область, Тенькинский район, пос. им. Матросова, ул. Центральная, 37, комната 36 (общежитие рудника им. Матросова), в результате чего были обнаружены и изъяты:

1. Записная алфавитная книжка на 64 листах с записями номеров телефонов, адресов и других записей на украинском, русском и иностранном языках. На первом листе записной книжки записи начинаются со слов: «Омак Трасп. 6—35 7—20...», и на последнем листе книжки записи заканчиваются словами: «...Талин... 33 Юскевич Ольге Александровне». На листе №29 записан адрес Лукьяненко — «Черн-19, Рокоссовского, 41-б, кв. 41».

Возвращена Стусу 25 февраля 1978 г.

Письмо на украинском языке, исполненное на полулисте белой канцелярской бумаги, начинающееся со слов: «22 грудня 1977 р. Добрий день друже Василю!...» и заканчивающееся словами: «...2) п'ять чистих поштівок».

Документ идейно-вредного содержания.

Письмо на одном листе бумаги в линейку: «Багдарин 25.12.77 Дорогой Василь!...»... «А тут ты вряд ли сможешь».

Документ идейно-невыдержанного характера.

4. Машинописный документ на 16 листах, начинающийся словами: «Заключний акт наради з питань і співробітництва в Європі...» и заканчивающийся словами: «...Соціалістичної республіки Югославії Йосип... Тіто надруковано в газетах «Правда» і «Известия» 2 серпня 1975 р. ...»

5. Письмо на 2-х листах бумаги из ученической тетради в клеточку, начинающееся словами: «20.12.77 р. Валю дістав сьогодні...» и заканчивающееся словами: «...тепер майже не кульгаю».

Документ идейно-вредного содержания.

6. Рукописный текст на 2 листах бумаги, начинающийся словами: «Члену Президиума Верховного Совета СССР Расулу Гамзатову... Стуса» и заканчивающийся словами: «...молодых человеческих жизнью».

Документ клеветнического характера.

7. Рукописный текст на одном листе бумаги, начинающийся словами: «преступников против человечности...» и заканчивающийся словами: «...бремя ложится все же на нас».

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>